

Otázka: Základy ústavního práva, teorie státu, demokracie a lidská práva

Předmět: Základy společenských věd

Přidal(a): rosa

Stát: Forma politické organizace lidské společnosti sdružující obyvatele do určitého území v právní celek. Státní moc je nezávislá, neodvozená od žádné jiné - suverenita a svrchovanost státu. Vnitřní/vnější záležitosti si řeší každý sám.

Teorie vzniku státu: 6000let př.n.l

náboženská: nejstarší; stát vzniká a existuje jako boží vůle a odráží v sobě boží dokonalost

patriarchální: vznik postupným rozšiřováním rodiny; státní moc monarchy=moci otce na rodinou.

mocenské pojetí: vláda silnějšího nad slabšími; vzájemné rozdělení rolí ve společnosti umožňuje vytvoření a trvání autority.(T.Hobbes; N.Machiavelli)

smluvní: právním důvodem vzniku je smlouva mezi lidmi- ti zrušili přirozený stav, zorganizovali se a založili stát. Každý občan se přitom zřekl části své suverenity ve prospěch celku.

Složení: UZEMÍ (suchozemský prostor, plocha vnitřních i pobřežních vod, prostor pod nimi a vzdušný prostor); OBYVATELSTVO (všechny osoby, obývající určité území); STÁTNÍ ORGANIZACE (nejvyšší orgány- vláda, soudy, parlament; právo; správní a administrativní aparát)

Státní suverenita: nezávislost/samostatnost státu, státní moci na jiném subjektu. Neomezená moc vydávat zákony, trvalá a nezcizitelná

Funkce: VNITŘNÍ

- bezpečnostní (bezpečnost občanů, majetku, zabezpečení fungování státu)
- právní (zajišťuje respektování právního řádu)
- ekonomická (stanovuje podmínky pro chod ekonomiky a jejich garance)
- sociální (zajištění občanů v nemoci, stáří..)
- kulturní (péče o kulturní dědictví; vytváření podmínek pro rozvoj školství, vědy a kultury)

VNĚJŠÍ

- regulace zahraničního obchodu
- obrana území a udržení mezinárodní bezpečnosti
- diplomacie (zajištění vztahů s dalšími státy)

Sociální stát: základním úkolem je zabezpečit existenční minimum pro nejchudší, odstranění hladu, žebroty, pomoc zdravotně postiženým, starým, nezaměstnaným, podpora sociál. slabých skupin, zajištění zákl. zdravotní péče a minimum vzdělání

Formy: - *dle počtu suverénů*

- MONARCHIE - vláda jednoho; OLIGARCHIE - vláda několika; DEMOKRACIE- vláda lidu

- *podle toho, kdo vládne*

- MONARCHIE - vláda krále; SOFOKRACIE- vláda filozofa; ARISTOKRACIE - vláda šlechty; TIMOKRACIE - vláda nejsilnějších; OLIGARCHIE - vláda nejbohatších; TECHNOKRACIE - vláda technické inteligence; BYROKRACIE - vláda úředníků

- *podle volené či dědičné funkce státu*

- MONARCHIE - dědičná, doživotní vláda 1 panovníka
 - absolutní - panovník má veškerou výkonnou moc
 - konstituční - panovník je omezen pravomocemi dalších státních orgánů - často volených parlamentem (parlamentní monarchie)
 - REPUBLIKA - představitelé jsou voleni na základě ústavy; státní moc se odvíjí od lidu; 3 základní složky stát. moci - legislativa, exekutiva a jurisdikce

- *dle forem režimů*

- DIKTATURA - potlačení lidských práv a svobod; neomezená vláda; potlačení opozice
 - jednoduchá - moc je uplatňovaná policií, armádou, soudy
 - Caesaristická - více osobní, diktátor usiluje o získání podpory mezi lidmi k legitimizování své moci
 - totalitní - moc je v rukách monopolní vládní strany, která kontroluje společnost
 - DEMOKRACIE - realizovaná základní lidská práva a svobody

- *dle konkrétních ústavních řádů*

- **PREZIDENTSKÝ SYSTÉM** – vládní moc je nezávislá na zákonodárné; prezident je volen přímo; sestavuje si svůj vládní kabinet, ministři jsou mu podřízeni; je neodvolatelný; USA
 - **PARLAMENTNÍ SYSTÉM** – parlament ustavuje vládu, které vyslovuje důvěru; VB; ČR; SRN
 - **SEMIPREZIDENTSKÝ SYSTÉM** – prezident je volen přímo, víc pravomocí – tvorba a kontrola vlády spolu s parlamentem; Francie; Polsko; Finsko
- *dle územně správního členění*
- **KONFEDERACE** – volné smluvní sdružení samostatných států, které úzce spolupracují; centrální vláda má určitou moc nad vládami členských států, ale ne nad obyvatelstvem; společné zajištění obrany, zahraniční politiky; *Commonwealth of Nation (GB)*
 - **FEDERACE** – složený spolkový stát; společná ústava; společná zahraniční politika; USA, SRN

Státní symboly: vychází z tradic státu, který reprezentují; oficiální a nezaměnitelné označení státu určené ústavou. **ČR** : Velký státní znak (*spojení Čech, Moravy a Slezska; čtvrcený štít – v 1. a 4. poli je stříbrný dvouocasý lev ve skoku se zlatou korunou a zbrojí na červeném poli; ve 2. poli je stříbrnočerveně šachovaná moravský orlice se zlatou korunou a zbrojí na modrém poli; ve 3. poli je slezská černá orlice se stříbrným půlměsícem zakončeným jetelovými trojlístky a uprostřed s křížkem a zlatou korunou a červenou zbrojí na zlatém podkladu; označení budov státní správy, úřady..)*

Malý státní znak (*červený štít, v němž je stříbrný dvouocasý lev ve skoku se zlatou korunou a zbrojí; soudy, exekutoři; razítka státní správy..)* Státní barvy (*bílá, červená, modrá – od barev stát. znaku a vlajky; trikolóra*) Standarta prezidenta republiky (*bílá, s okrajem skládajícím se z plamének střídavě bílých, červených a modrých; uprostřed je velký státní znak a pod ním bílý nápis Pravda vítězí na červené stuze podložený žlutými lipovými ratolestmi*) Státní pečeť (*velký státní znak podložený lipovými ratolestmi po stranách, kolem něhož je opis Česká republika*) Státní hymna (*z roku 1918, ve Fidlovačce od J.K.Tyla v r. 1834; první sloka písně F. Škroupa – „Kde domov můj“*)

Neoficiálním symbolem jsou České korunovační klenoty = INSIGNIE - Koruna, jablko a žezlo

Ústava: Konstituce; nejvyšší právní akt nejvyšší právní síly, upravuje principy určitého státu, organizaci veřejné moci, územní samosprávu a základní práva a svobody občanů; všechny normy jsou jí podřízeny; základ pro zachování sociálního smíru a ochrany občan. práv a svobod a státní suverenity (samostatného státu); udržuje politický systém; Obsahuje HODNOTY A TRADICE, na kterých stojí stát; Konstitutivní pravidla a zásady (vyvážení moci); Kompetence a rozdělení moci

Typy ústavy: - dle *formy*

- PSANÁ - jeden celistvý dokument, USA, ČR; tvořená jedním zákonem (monolegální) nebo více zákony (pololegální - ČR)
- NEPSANÁ - více dokumentů, * na základě zvyklostí, precedentů

- dle *původu*

- PŮVODNÍ - víceméně každá ústava
- PŘENESENÁ - jestliže je její platnost přenesena na nové území, např. německá ústava po

roce 1990 na území bývalé NDR

- dle způsobu přijetí

- OKTROJOVANÁ - jakákoliv ústava vydaná z rozhodnutí panovníka bez souhlasu zastupitelského orgánu.
- REVOLUČNÍ - vyhlášená revolučně (např. Prozatímní ústava z roku

1918)

- DOHODNUTÁ – výsledkem dohody či kompromisu převážné části společnosti, proto stabilnější než např. ústava revoluční

- *dle jejího dodržování*

- REÁLNÁ – skutečně dodržována, jde o základní znak právního státu
- FIKTIVNÍ – formálně existující, ovšem nedodržovaná (např. Ústava ČR republiky)

- *dle způsobu změny*

- FLEXIBILNÍ – ústavu lze měnit prostým zákonem
- RIGIDNÍ – změna ústavy je obtížnější než u jiných právních norem. Nejčastěji je pro
- odsouhlasení její změny potřeba větší množství hlasů členů zákonodárského sboru,

než pro přijetí běžného zákona. Také je možné vázat platnost změny ústavy na

referendum.

Teoretický základ:

- *Teorie společenské smlouvy* – vznik státu na základě ústavy jako smlouvy
- *Teorie suverenity lidu* – veškerá moc vychází z lidu; demokracie vládá lidu
- *Princip oddělení moc a systém brzd a rovnováh* – více orgánů; klade požadavky na uspořádání státní moci, aby nebyla zneužita
- *Koncepce legitimní omezené většinové vlády* – stanovuje meze uplatňování většinových rozhodnutí, aby nedošlo k zásahu do práv a svobod a bylo všeobecně přijatelné; rozhoduje nadpolovič. většina – ostatní se musí přizpůsobit

Právní stát: obsahuje psanou ústavu, právní řád; předem daná listina práv, ústavní soudnictví – systém její ochrany

Vláda práva: nepsaná ústava, vznikla zevšeobecněním soudních rozhodnutí, precedenční a zvykový systém práva - VB; není ústavní přezkum zákonů

Legitimita: akceptovaná státní moc; lidé se jí řídí dobrovolně

Parlament: jednokomorový (Slovensko, Švýcarsko)/ bikamerální (Poslanecká sněmovna; senát);

legislativa - navrhuje, schvaluje a vydává zákony; Funkce parlamentu:

- reprezentativní - přenáší a usměrňuje názory společnosti do politiky
- ustavující - ustavuje další ústavní orgány (dává důvěru vládě, volí prezidenta)
- kontrolní - kontroluje vládu a administrativu;

Mechanismy kontroly:

ü vyjádření důvěry vládě (hlasování zda nově jmenovaná vláda získá mandát; v ČR aspoň 101 z 200 hlasů musí být);

ü nedůvěra vládě (prezident buď přijme demisi vlády, nebo rozpustí parlament)

ü interpelace (podat dotaz směřovaný na předsedu vlády nebo na ministry)

ü citace (parlament může k vysvětlení určité věci pozvat člena vlády)

- kontrola finančního hospodaření vlády (prostřednictvím státního rozpočtu)

- zákonodárná - příprava, projednávání a schvalování zákonů
 - autonomní - parlament si spravuje své záležitosti samostatně- vlastní funkcionáři;
- IMUNITA

Výkonné orgány: správní/exekutivní; vláda, hlava státu mají výkonnou moc (kontrolována zákonodárnou a soudní mocí, vázána na zákon, nejsilnější)

Hlavní úkoly exekutivy:

- administrativní: uskutečňování vládní politiky v jednotlivých sektorech (sociální...); provádění zákonů, obecné vyhlášky
- diplomatické a zahraniční: sjednávání mezinárodních smluv, řízení zahranič. věcí
- vojenské: organizace obrany, řízení ozbrojených sil
- legislativní: právo suspenzivního veta (vrátit přijatý zákon parlamentu k opětovnému projednání); právo vyjádření se k nevládním návrhům zákonů
- soudní: udělování milosti (konkrétní osobě); vyhlášení amnestie (všem lidem za určitý čin); jmenování soudců a soudní správy
- veřejné žaloby: mají pod sebou státní zastupitelství (zahajuje trestní stíhání)

Hlava státu: orgán, který stojí v čele státu – má spíše pravomoci, týkající se zahraničních věcí;

monarchie – v čele král/ovna např. Belgie, Dánsko; nepřímé volby – volen parlamentem např. Itálie, Izrael nebo volebním shromážděním např. SRN; přímé volby – USA, ČR

Vláda: prezidentský model – ministři jsou podřízeni a odpovědni pouze prezidentovi; posílena moc senátu; kabinetní systém – kolektivní exekutiva (předseda vlády a tým jeho ministrů); Hlasování o návrzích zákonů, členům vlády patří příslušný resort; *Ministr bez portfeje:* místopředseda, zastupuje ministra v jeho nepřítomnosti; zbytkové pravomoci; kontrola a řeší otázky, které vznikají a nesahají do kompetencí ministerstev

Správa: spravuje stát; měla by být nezávislá a apolitická; tvoří ji ústřední orgány stát. správy (ministerstva), územní orgány st. správy (místní působnosti) nebo státní fondy, veřejná stráž; hierarchické uspořádání

Soudy: interpretace a výklad právních norem, hodnot a principů; nejdůležitější ochránci právního a ústavního státu. *Hlavní úkoly:*

ü rozhodování občan. a trestních věcí

ü právní ochrana základ. práv a svobod před zásahy veřejné moci

ü právní kontrola ústavnosti státních aktů a konání přestavitelů stát. moci (ústavní soudnictví)

Český ústavní vývoj: 3 etapy

v Habsburská monarchie (1848-1918):

- do 1848 -absolutní monarchie
- do roku 1851 vydány 2 oktrojované ústavy (tzv. dubnová a březnová ústava)
- 1851 obnoven absolutismus (- Bachův, zrušena byla březnová ústava, občanská práva a parlamentní systém)
- 1860 - císař se zřekl absolutismu
- 1867 - prosincová ústava - 6 zákonů - (uzákonění říšské rady; stanovení všeobecných práv občanů; zřizuje říšský soud; nezávislost moci soudní; vláda je podřízena kontrole rady; dualismus Rakouska a Uher
- 1907 - zavedeno rovné volební právo (ale pouze pro muže, šlechta už nemá více hlasů), volit +24 let a být voleni +30 let

v Československo (1918 - 1992)

- 1920 - nová ústava - tzv. Prozatimní, vzor Francie;
- prezident měl mandát na 7 let (dnes na 5), výjimka byla učiněna T.G.Masarykovi - zvolen 4x
- 1938 - Mnichovská dohoda (konec československé suverenity - porušení mezinárodního práva i naší ústavnosti)

- 1939 - protektorát Čechy a Morava
- vznik samostatného Slovenského štátu

v **Ústava ČR** (od 1.1.1993)

- 16.12. 1992 byla schválena
- 8 hlav a 113 článků; tvořili Klokočka, Čermák, antipolitičtí politikové Havel); špičkoví právníci (Richetský, Čepl)

PREAMBULE: úvodní část, vyjadřuje hodnoty a tradice, ke kterým se stát hlásí; občanský princip (lid = národ; moc přechází z lidu na vládce; stát se zdola); právní stát HLAVA I.

- vymezuje podstatu a zásady našeho státu a politického systému, státní moc a poměr občana k této moci či lidská práva
- hovoří i o hranicích státu, hlavním městě i státních symbolech

HLAVA II.

- týká se schvalování zákonů - legislativy; dvoukomorový parlament
- zasedání komor jsou stálá, 1. musí proběhnout měsíc od voleb, přerušit se dají na 120 dní, prezident může poslaneckou sněmovnu rozpustit (kdyby se nesešli nebo když by nevyslovili důvěru vládě)
- na rozhodování o běžných zákonech jich v PS musí být alespoň 1/3 a aby zákon prošel, tak musí nadpolovina z této třetiny říci ano;
- zákony projednává - PS ve výborech, potom jako celek; vláda a zastupitelstvo
- PS může přehlasovat senát, pokud není nadpoloviční většina senátorů pro
- Parlament :

Dolní komora - 200 poslanců, na 4 roky, poměrný volební systém

Horní komora - 81 senátorů, voleni na 6 let, každé 2 roky se 1/3 volí; většinový systém, nelze rozpustit, vydává zákonná opatření, spoluschvaluje většinu zákonů ze sněmovny; schvaluje volbu soudců

HLAVA III.

- týká se moci výkonné – exekutiva (vlády a prezident), na 4 roky, sněmovna uděluje důvěru
- se dělí na ministry bez/s portfejem(s rezorty), na předsedu = premiéra a na místopředsedy počet ministerstev je nestálý (průměr 16)
- prezident – na 5 let, + 40 let, vrchní velitel ozbrojených sil, jmenuje a odvolává soudce, generály a bankovní radu ČNB, prezidenta NKÚ, zahraniční kompetence uděluje milosti, amnestie, uděluje vyznamenání, řády, právo veta a rozpustit PS,
- stínový ministr = ten, co by na mandát aspiroval

HLAVA IV.

- justice = judikatura; Ústavní soud a soustava soudů; soudce – nestranný; státní zástupce – jmenován ministerstvem spravedlnosti
- 1. Ústavní soud – Brno, řeší, zda jsou zákony v souladu s ústavou, 15 soudců jmenovaných na 10 let prezidentem se souhlasem senátu, rozpouštění pol. strany, které nejsou v souladu s ústavou a mohou rozhodnout o prezidentově velezradě; v čele Pavel Rychetský
- 2. Nejvyšší soud – Brno, vydává doporučení – precedenty
- 3. Vrchní soud – Praha, Olomouc
- 4. Krajský soud – krajská města
- 5. Okresní soud – bývalá okresní města

HLAVA V.

- Nejvyšší kontrolní úřad – kontrola hospodaření se stát. majetkem, rozpočtem; v čele prezident; nemá povinnost udělovat sankci, jen poukazuje

HLAVA VI.

- Česká národní banka – nezávislý orgán na vládě; v čele guvernér, bankovní rada; měnová politika – rozhoduje o úrokových sazbách, chodu ekonomiky, dohled na bankovní činnosti; – emisní právo – tisk a oběh peněz; ústřední banka státu; udržuje inflaci = stabilitu měny

HLAVA VII.

- územní samospráva (členění státu- z principu decentralizace státu, moci)
- obce a vyšší územní správní celky kraje (14 - Ústecký, Karlovarský, Plzeňský, Jihočeský, Středočeský, Liberecký, Královehradecký, Pardubický, Vysočina, Olomoucký, Zlínský, Jihomoravský, Moravskoslezský kraj)
- dvojí působnost - samostatná - samospráva - hlavním orgánem je ZASTUPITELSTVO(4 roky, počet členů závislý na počtu obyvatel) výkonným orgánem obce je RADA (do čela je volen starosta/primátor zastupitelstvem), obecná úřad plní úkoly udělené radou/ zastupitelstvem; přenesená - vládní nařízení
- město je obec nad 3000 obyvatel, statutár. město - primátor, v čele kraje - hejtman

HLAVA VIII.

- závěrečné ustanovení

Hospodářská politika: cílem je růst HDP, snížení míry inflace, zajištění cenové stability, rovnováha vývozu/dovozů, ekonomický růst; *4 hlavní nástroje:*

- Monetární/měnová politika - nezávislá ČNB (ovlivňuje nabídku peněz)
- Fiskální politika - rozpočtová politika vlády (příjmy z daní), vliv na HDP - schodkový rozpočet (výdaje > příjmy); vyrovnaný a přebytkový rozpočet (výdaje < příjmy)
- Důchodová politika - soubor přímých opatření vlády - administrativ. kontrola mezd a cen
- Vnější obchodová politika - snaha o rovnováhu vývozu a dovozu, měnového kursu; celní správa - cla

Ústřední banka: dlouhodobý cíl - udržení měnové stability (zabránění inflace), = centrální nebo národní banka

Demokracie: vláda lidu, * z řeckých městský států (polis, Athény) – 6.-4. stol. př.n. l.;
démós = lid, kratos = vláda;

- forma politického zřízení, která umožňuje všem plnoprávným občanům účast na správě a řízení státu

- založena na principu podřízení menšiny většině a uznání svobody a rovnosti občanů

- *zásadní principy:*

- suverenita lidu – lid je zdrojem veškeré státní moci
- svobodné volby – všeobecné, přímé a rovné hlasovací právo; aktivní volební právo a právo být volen (pasivní)
- služba všem lidem
- dodržování všech zákl. lid. práv a svobod, politická rovnost, rovnost před zákonem
- právní stát – vztah mezi občanem a státem je vymezen právem, vláda práva
- dělba státní moci – legislativa, exekutiva, jurisdikce
- svoboda tisku a projevu
- právo soukromého vlastnictví, právo podnikat
- decentralizovaná státní správa a samospráva
- sociálně ekonomické zabezpečení starých, nemocných a nezaměstnaných
- pluralita politických subjektů
- vláda většiny, práva menšin
- občanská společnost, složená z plurality nestátních skupin (zdravotní pojišťovny)

- *způsob demokratické kontroly:*

důraz na prostředky přímé demokracie – REFERENDUM, INICIATIVA, ODVOLÁNÍ; vyžaduje politickou participaci, aktivitu a znalost voličů (většinová demokracie)

- *právo na soudní proces:* každý člověk má právo na soudní ochranu, nikdo není nucen vypovídat, soud rozhoduje o vině a trestu, všichni účastníci v řízení jsou si rovni, nikdo nesmí být za čin trestán 2x

- *demokratický ekonomický systém:* spíše smíšený systém – tržní ekonomika doplněna o rozhodování vlády

Svoboda: = dělat co mám právo dělat. Svoboda/práva jednotlivce jsou omezeny svobodou/právy ostatních lidí. Negativní „svoboda od“: význam osvobození – od hladu, strachu, diskriminace, manipulace. Pozitivní „svoboda k“: možnost něčeho, prostor k seberealizaci, svoboda k projevu, mínění, náboženství

Spravedlnost: vztah mezi jedinci a stát. mocí ve společnosti, v souladu se zákonem a bez porušení lid. práv.

Sociální spravedlnost: nedosažitelný ideál, růst bohatým je doprovázen růstem důchodů chudých. *Vyrovňovací spravedlnost:* vymezuje vzájemná práva mezi lidmi, uplatňuje se ve sféře soukromého a trestního práva. *Rozdělovací spravedlnost:* chudí/bohatí – veřejné právo, všichni mají lidská práva..

Rovnost: *politická* – právo volit a být volen, všeobecné hlasovací právo; *rovnost před zákonem* – stejné práva a povinnosti u všech lidí, to je však ideál – v každé společnosti existují zákony, které v určitém ohledu buď diskriminují, nebo zvýhodňují urč. sociál. skupinu na úkor zbytku společnosti (pozitivní diskriminace); *rovnost příležitostí* – stejné podmínky v tržní soutěži, v získání postavení;

ekonomická – zcela irelevantní, rovnost v příjmech a majetku; *rovnost výsledků* – požadavek vládě nastolit sociální a ekonomickou rovnost – nelze v demokratic. režimu

Sociální stratifikace: straty = jednotlivé vrstvy podobné postavení lidí; rozdělení společnosti na skupiny lidí, kteří mají přibližně stejné postavení (status) a jsou si podle určitých kritérií rovni.

Indie: společnost rozdělena do kast; nejstarší rozvrstvení – 1. Brahmani (kněží) 2. Kšatriové (válečníci) 3. Vaišjové (hospodáři, obchodníci) 4. Šúdrové (dělníci, služebníci); nešlo postavení měnit, žádné sňatky mezi jinými kastami; dědičné; uzavřená společnost z hlediska sociální

mobility

Stavovská stratifikace: STAV = skupina lidí se stejným statusem, souborem privilegií a práv, především vysoká šlechta, rozhodovali s panovníkem o zemi a omezovali jeho moc. Sociální mobilita možná, ale řídká (povýšení do šlechtického stavu)

Třídy: podle Marxe (19.stol.) - vzájemně nepřátelský vztah mezi 2 třídami (antagonismus) - vládnoucí = kapitalisté a ovládaná třída = dělníci; nerovnosti dány postavením na trhu práce

Ekonomická kritéria: 5-7 vrstev (výše příjmu a velikost majetku má vliv na životní úroveň využití volného času)

Lidská práva: práva fyzických osob, která vyplývají z lidské přirozenosti a principů humanity např. právo na život, osobní svobodu, rovnost, svobodu pohybu; *narozením a negarantuje je stát

- Magna charta libertatum z r. 1215(1.významný dokument - omezení pravomoci krále Jana anglickým barony)

- česká reformace - svobodný výklad Písma, náboženského vyznání - právo proti vůči panovníkovi, který se zpronevěří Bohu

- J. Locke - ovlivnil 2 významné listiny 2. 1/2 18. stol - Deklarace nezávislosti USA a francouzská Deklarace práv člověka a občana -> přirozený stav je charakterizován přirozeným zákonem - právo na život, zdraví a majetek

- 20.stol. potřeba lidská práva důsledně chránit (2.sv. válka, totalitní režimy)

- 1941 „Čtyři svobody“ = zásadní hodnoty, za nimiž stojí americká vláda (vyhlásil Roosevelt)

- Svoboda slova a vyznání, Svoboda od nedostatku a od strachu

- 1948 * Všeobecná deklarace lidských práv - označila všechny lidské bytosti za svobodné a rovnoprávné; není právně závazná, vznikl péčí OSN, - inspirovala

např. Listina základních práv a svobod (1991)- součástí ústavního pořádku ČR - preambule, 6 hlav a 44 článků. **HLAVA I.** - základní lid. práva a svobody - demokracie, právo na život, pro všechny, svoboda myšlení, právní stát. **HLAVA II.** - politická práva (shromažďovací právo, petiční, není cenzura, hlasovací právo) a negativně formulovaná zákl. lid. práva - co se nepřipouští, nemá dělat - nikdo nesmí být mučen, nesmí se dělat násilí... **HLAVA III.** - právo národnostních a etických menšin - právo udržovat kulturní a jazykovou svébytnost, užívání jazyka v úředním styku(na úřadech- romští kurátoři). **HLAVA IV.** - hospodářská, sociální a kulturní práva - svobodný výběr povolání, právo vytvářet odbory, na spravedlivou odměnu,

právo na vzdělání, ochranu zdraví, žen, zdravotně postižených při práci.. *HLAVA V.* - práva na soudní a jinou právní ochranu (právo obrátit se na Ombucmana - veřejného ochránce práv, sídlí v Brně, řeší nečinnost úřadů, prodlení, nedodržení postupů). *HLAVA VI.* - závěr, společná ustanovení, pouze obecná

- po válce * Rada Evropy s hlavním cílem míru v Evropě

- **Amnesty International** - mezinárodní nezávislá organizace na ochranu lid. práv - zaměřuje se na ochranu politic. vězňů, nespravedlivě stíhaných; sledující míru korupce a porušování lidských práv, *1961

- **Human Rights Watch** - dokumentuje porušování lid. práv a norem a snaží se na ně poukazovat (mučení, děti ve válce; politická korupce) ; Na základě Všeobecné deklarace lidských práv se staví proti např. trestu smrti nebo diskriminaci na základě sexuální orientace. HRW prosazuje svobody, které jsou ve spojení se základními lidskými právy, např. svoboda víry či svoboda slova. * 1978 aby monitorovala chování SSSR dle dohod na Konferenci o bezpečnosti a spolupráci v Evropě - Helsinky 1975, sídlo v NY

- **Charta 77** byla československá občanská iniciativa, která kritizovala „politickou a státní moc“ za nedodržování lidských a občanských práv, k jejichž dodržování se ČSSR zavázala při podpisu Závěrečného aktu KBSE v Helsinkách. Iniciativa působila v letech 1977 až 1992. Pojmenována je podle dokumentu Charta 77 z 1. ledna 1977. Jan Patočka - mluvčí, umřel po komunist. výsleších;

Jedním z podnětů k sepsání bylo zadržení členů undergroundové skupiny The Plastic People of the Universe. Ve snaze zamezit rozšíření dokumentu zadržela StB už ve čtvrtek 6. ledna 1977 Václava Havla, Ludvíka Vaculíka a herce Pavla Landovského.